

Fukt i kompakte tak

Resultater fra en feltundersøkelse

Norsk bygningsfysikkdag 2007

Knut Noreng

Fukt i kompakte tak

Feltundersøkelse med observasjoner og målinger

Kompakte tak der fukt har kommet inn f.eks i byggeperioden, hvordan oppfører de seg over tid?

Hvilke problemer oppstår? Fører fukten til:

- Senere takdrypp
- Korrosjon på festemidler
- Redusert isolasjonsevne
- Råte i treverk i taket
- Muggdannelse

Feltundersøkelse av tak med fukt

Fase 1 i 2002: 12 tak. Fase 2 i 2004: 9 tak. Fase 3 i 2007: 9 tak

- Tak tekket i nedbørsrik periode høsten 2000, ble undersøkt både i 2002, 2004 og 2007
- 11 tak i Oslo-regionen i fase 1, (8 tak i fase 2 og 3)
- 1 tak i Trondheim (Både fase 1, 2 og 3)
- Undersøkelsene
 - Observasjoner og målinger på stedet
 - Luft- og materialprøver for mikrobiologisk undersøkelse
 - Materialprøver for måling av fuktinnhold

Feltundersøkelsen – Valgte tak

Tak omfattet av undersøkelsen, med angivelse av antatt omfang av byggfukt

Tak nr.	Fylke	Bruk	Tekkeår	Ca. areal (m ²)	Antatt omfang av byggfukt	Undersøkt i fase
1	Akershus	Lager	2000/2001	2400	Normalt	1, 2 og 3
2	Akershus	Lager	1989	800	Normalt	1, 2 og 3
3	Oslo	Kontorbygg	Høst 2000	750	Stort	1
4	Vestfold	Kontorfløy	2000/2001	1200	Stort	1, 2 og 3
5	Vestfold	Kontor/tekniske	2000/2001	500	Meget stort	1, 2 og 3
6	Vestfold	Pakkehall	2000/2001	3000	Meget stort	1, 2 og 3
7	Vestfold	Kontorfløy	Høst 2000	150	Stort	1
8	Vestfold	Råvarelager	Høst 2000	900	Stort	1
9	Buskerud	Bo- og dagsenter	2000/2001	450	Stort	1, 2 og 3
10	Oslo	Idrettshall	Høst 2000	800	Meget stort	1, 2 og 3
11	Akershus	Kjøpesenter	2000/2001	5000	Meget stort	1, 2 og 3
12	Sør-Trøndelag	Kontorfløy	1997	600	Stort	1, 2 og 3

**Tak 5: Langt og smalt med parapeter.
Problemer med mye vann på og i taket
i byggeperioden.**

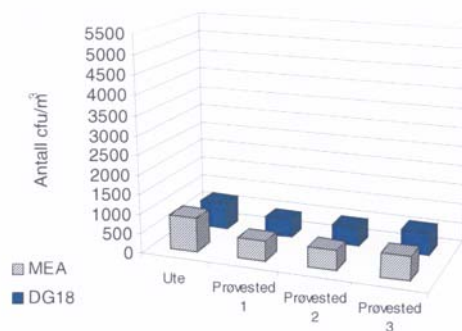
**Tak 6: Meget stort tak,
ettermonterte lufttelyrer.
Problemer med mye
vann i byggeperioden.**

Tak 10 Byggeperioden: Vann rant ned fra buetaket og fløt ut på den horisontale flaten

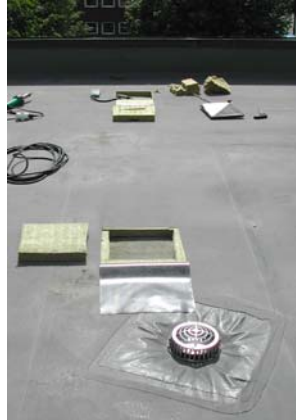

Tak 10: Mikrobiologisk vekst

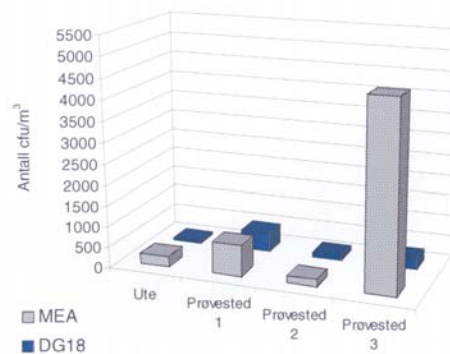

Figur 4: Tak 10. Grafisk framstilling av resultater fra luftanalysene. Antall cfu/m³ er fordelt på prøvested og dyrkningsmedium.

Tak 11: Rehabilitering. Stort og nesten horisontalt tak. Byggeperioden: Mye vann på og i taket.

Tak 11: Mikrobiologisk vekst

Mikrobiell vekst i kompakte tak Sammenlikning av analyseresultater

Tabell 13. Sammendrag av analyseresultatene i 2002, 2004 og 2007. S=sparsom vekst, M=moderat vekst, R=rik vekst

Tak nr.	2002	2004	2007	Sannsynlig vekst fra 2004 til 2007	Kommentar
1	S	S	S	Nei	Relativt liten vekst 😊
2	-	S	S	Nei	Relativt liten vekst 😊
3	-				Ikke undersøkt 2004/2007
4	-	S	S	Nei ?	Relativt liten vekst 😊
5	M	S	-	Nei	Avtagende vekst 😊
6	S	S	-	Nei	Avtagende vekst 😊
7	S				Ikke undersøkt 2004/2007
8	-				Ikke undersøkt 2004/2007
9	S	M	S	Nei	Avtagende vekst 😊
10	S	S	-	Nei	Avtagende vekst 😊
11	S	M	M	Ja	Relativt mye vekst 😊

Tak 12: Byggforsk i Trondheim

Eksperimenttak, var instrumentert og tilført vann (1l pr m2)

Tak 12: Mikrobiologisk vekst

- Undersøkelsen gir en indikasjon om at det er høy fuktighet tilstede i taket, og at det sannsynligvis er etablert en muggsopp-skade i konstruksjonen, spesielt rundt to av prøvestedene.
- Resultatene fra fase 1, 2 og 3 er sammenfallende
- I taket var det moderat til rikelig vekst av to arter:
 - Penicillium: En markør for høyt fuktinnhold.
 - Aspergillus: En markør for fukt over lengre tid.

Grovkarakterisering av mengde fukt i takene

Fuktinnhold i prøver av isolasjon hentet fra takene

Volum % Vanninnhold	Antall prøver med dette fuktinnholdet Fase 1	Fase 2	Fase 3	Problemomfang
< 0,2 %	19 prøver fra åtte tak	40 prøver fra ni tak	46 prøver fra ni tak	Lite fuktinnhold. Vanligvis helt uproblematisk
0,2 – 1,0 %	4 prøver fra fire tak	1 prøve fra ett tak	3 prøver fra to tak	Moderat. Gir sjelden problemer, kan forårsake mugg. Isolasjonsevne redusert 0,5 - 3 %.
1,0 – 5,0 %	3 prøver fra tre tak	2 prøver fra to tak	1 prøve fra ett tak	Høyt fuktinnhold. Kan forårsake problemer som korrosjon og mugg. Isolasjonsevne redusert 3 -15 %.
> 5 %	2 prøver (ca. 18 % vekt) fra ett tak	2 prøver (ca. 5,5 og 13 %-vekt) fra to tak	1 prøve (ca. 14 %-vekt) fra ett tak	Svært høyt fuktinnhold. Kravene i teknisk forskrift vedrørende isolasjonsevne er neppe oppfylt. Dessuten andre mulige problemer som takdrypp, mugg og korrosjon.
Totalt antall prøver	28	45	51	

Eks: Et fuktinnhold på 1 %-volum i 100 mm tykk isolasjon gir 1 liter vann pr m².

Fukt i kompakte tak

Resultater fra fase 1, (2) og (3) av undersøkelsen

- Vi fant fukt i alle takene i fase 1, fra kondensdråper bla. i referanse-takene til lommer med stående vann i et par tak
- Vanninnhold i volum-%: (omfatter de 9 takene undersøkt i alle faser)
0,2 - 1% i 4 (1) (3) prøver fra til sammen 4 (1) (3) tak
1 – 18 % i 5 (4) (2) prøver fra til sammen 3 (2) (1) tak
- Takenes fuktinnhold har avtatt. De har tørket ut fortere enn forventet.
- Andre uttørkingsmekanismer enn diffusjon er vesentlige

Uttørkingsmekanismer

Det er to dominerende uttørkingsmekanismer:

Diffusjon:

Transport av vanddamp gjennom materialer på grunn av en damptrykkforskjell

Luftstrømmer:

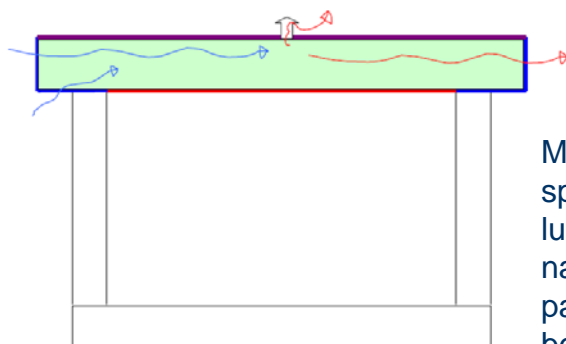
Inne i taket pga temperaturforskjeller

Gjennom taket pga utettheter og lufttrykkforskjell

Hvor mye fukt kan tørke ut gjennom taktekningen ved diffusjon. (østlandsklima)

Vanndampgjennomgang:	Taktekning	
	PVC takfolie	Asfalt takbelegg
Typisk dampmotstand	$S_d = 15 \text{ m}$	$S_d = 100 \text{ m}$
Typisk uttørkningspotensiale: - sommer - vinter - pr. år	ca. $20 \text{ g/m}^2 \cdot \text{mnd}$ ca. $5 \text{ g/m}^2 \cdot \text{mnd}$ ca. $120 \text{ g/m}^2 \cdot \text{år}$	ca. $5 \text{ g/m}^2 \cdot \text{mnd}$ ca. $0 \text{ g/m}^2 \cdot \text{mnd}$ ca. $20 \text{ g/m}^2 \cdot \text{år}$

Konveksjon - Gjennomstrømning, ute - ute

Med en helt tett dampspørre og så vidt litt luftåpne materialer eller naturlige utettheter på parapetene, vil en begrenset luftstrøm gjennom taket bidra til uttørking.

Fukt i kompakte tak - Oppsummering

- Takdrypp pga byggfukt forekom i to tilfeller i tiden etter byggeperioden.
- I de takene vi fant mest fukt var isolasjonsevnen redusert vesentlig.
- Feltundersøkelsen viser at det er eller har vært tilstrekkelig med fukt for biologisk aktivitet i alle de undersøkte takene.
- Biologisk aktivitet i de undersøkte takene ser likevel ut til å forekomme kun i et begrenset i omfang.
- Korrosjon på festemidlene forekom i liten grad

Fukt i kompakte tak Vår antakelse vedrørende fare for innemiljøet

- Det er lite trolig at mikroorganismer fører til direkte negativ belastning av inneklimate i kompakte tak med riktig utførelse.
- Feil utførelse av takkonstruksjonen kan øke risikoen for slike problemer hvis sporer eller flyktige organiske forbindelser fra organismene får mulighet til å trekke ned i underliggende lokaler ved luftstrømmer eller diffusjon.
- Det er vesentlig større risiko for at inneklimate blir utsatt for en negativ belastning hvis fuktighet fra taket trekker ned i tilstøtende rom.